

Sygn. akt III AUa 354/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 lipca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Anna Polak
Sędziowie:	SSA Romana Mrotek (spr.) SSO del. Tomasz Korzeń
Protokolant:	sekr. sąd. Karolina Popowicz

po rozpoznaniu w dniu 3 lipca 2014 r. w Szczecinie

sprawy G. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o wysokość świadczenia

na skutek apelacji ubezpieczonej

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 25 lutego 2013 r. sygn. akt VII U 176/09

oddala apelację.

SSA Romana Mrotek SSA Anna Polak SSO del. Tomasz Korzeń

Sygn. akt III AUa 354/13

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją z dnia 28 maja 2008 roku, w oparciu o przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z FUS odmówił wnioskodawczyni G. P. ponownego ustalenia wysokości emerytury wskutek zmiany podstawy wymiaru. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że ubezpieczona nie przedłożyła żadnych nowych dowodów o wysokości wynagrodzenia stanowiącego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z wnioskowanego okresu, tj. od 1 kwietnia 1984 roku do 31 sierpnia 1993 roku. Pozwany podniósł nadto, że przywoływany przez ubezpieczoną wyrok sądu z dnia 26 listopada 2007 roku, wydany w sprawie ustalenia podstawy wymiaru emerytury jej męża A. P., nie jest dowodem na okoliczność jej wynagrodzenia.

W dniu 23 czerwca 2008 roku ubezpieczona wniosła odwołanie od ww. decyzji podnosząc, że od 1988 roku podlegała opodatkowaniu na zasadach ryczałtu- pracowała z mężem jako współagent i była objęta obowiązkowym

ubezpieczeniem społecznym. Dalej odwołująca wskazała, że dowodem o wysokości jej wynagrodzenia w spornym okresie nie jest wyrok wydany w sprawie jej męża, ale dowody, na podstawie których sąd ustalił wysokość wynagrodzenia stanowiącego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne A. P..

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania w całości. W uzasadnieniu odwołania przywołał tożsamą argumentację co w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Szczecinie wyrokiem z dnia 25 lutego 2013r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał ubezpieczonej G. P. prawo do uwzględnienia w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne wynagrodzeń:

- 1984 rok – 156.600 zł (sto pięćdziesiąt sześć tysięcy sześćset)
- 1985 rok – 254.100 zł (dwieście pięćdziesiąt cztery tysiące sto);
- 1986 rok – 324.000 zł (trzysta dwadzieścia cztery tysiące);
- 1987 rok – 385.000 zł (trzysta osiemdziesiąt pięć tysięcy);
- 1988 rok – 493.662 zł (czterysta dziewięćdziesiąt trzy tysiące sześćset sześćdziesiąt dwa);
- 1989 rok – 706.428 zł (siedemset sześć tysięcy czterysta dwadzieścia osiem);
- 1990 rok – 2.972.079 zł (dwa miliony dziewięćset siedemdziesiąt dwa tysiące siedemdziesiąt dziewięć);
- 1991 rok – 25.119.841 zł (dwadzieścia pięć milionów sto dziewięćnaście tysięcy osiemset czterdzieści jeden);
- 1992 rok – 38.661.578 zł (trzydzieści osiem milionów sześćset sześćdziesiąt jeden tysięcy pięćset siedemdziesiąt osiem);
- 1993 rok – 34.834.956 zł (trzydzieści cztery miliony osiemset trzydzieści cztery tysiące dziewięćset pięćdziesiąt sześć).

Sąd Okręgowy ustalił, iż wnioskodawczyni G. P. urodziła się (...). W okresie od 1 kwietnia 1984 roku do 30 września 1990 roku była zatrudniona w (...) w S., na podstawie umowy agencyjnej, na stanowisku kierownika sklepu – agenta.

Ubezpieczona w okresie od 6 września 1990 roku do 31 sierpnia 1993 roku zatrudniona była w Wojskowym Przedsiębiorstwie Handlowym w S. na podstawie umowy agencyjnej. Wnioskodawczyni jako agent prowadziła punkt handlowy nr(...)i w okresie trwania ww. stosunku pracy objęta była ubezpieczeniem społecznym..

Pismem z dnia 12 maja 1988r. skierowanym przez Rzemieślnicy (...) w S. do G. i A. P. wskazano, że kontrola przeprowadzona przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w S. stwierdziła zaniżoną podstawę naliczania składek na ubezpieczenie społeczne, w wyniku której powstały wymienione w przedmiotowym piśmie różnice. Z pisma wynikają kwoty należnych składek dla ZUS za poszczególne lata – okresy rozliczeniowe od 1984 do 1987 r.

W przedmiotowym piśmie wyszczególniono składki na ZUS za poszczególne lata należne oddzielnie za agenta i osobę współpracującą oraz za pracownika.

Wskazane w piśmie różnice do zapłaty zostały przez odwołującą wpłacone: kwota za 1984 r. - 2.898 zł. – dowód(...)z dnia 14.09.1988r., za 1985 r. – 53.158 zł.- wpłata z dnia 30.09.1988r., za 1986r. – 63.420 zł. – wpłata z dnia 28.10.1988r., za 1987 r. – 42.910 zł.- dowód (...) wpłata z dnia 22.12.1988r.

Sąd Okręgowy ustalił, że znając kwotę odprowadzonych składek można obliczyć, przy zastosowaniu obowiązujących wówczas przepisów prawa, wysokość podstawy wymiaru składek opłaconych za agentów.

I tak należna składka na ubezpieczenie społeczne za agenta i osobę współpracującą wyniosła:

- za rok 1984 - 52.668 zł.

- za rok 1985 - 87.108 zł.

- za rok 1986 - 90.720 zł.

- za rok 1987 - 107.800zł.

Z kalkulacji finansowych dla agencyjnego punktu sprzedaży detalicznej nr (...)z poszczególnych lat (k.12-18 akt ZUS A. P.) wynika, że:

- składka na ubezpieczenie społeczne za osobę współpracującą wyniosła w 1984r. kwotę 15.750 zł., z czego zgodnie z obowiązującymi przepisami 14% podstawy wymiaru płacił agenta pozostałą część pokrywał Rzemieślniczy (...), kwota składki za osobę współpracującą opłacona przez agenta wyniosła 8820 zł.,

- składka na ubezpieczenie społeczne za osobę współpracującą wyniosła w 1985 r. kwotę 28.500 zł., z czego zgodnie z obowiązującymi przepisami 14% podstawy wymiaru płacił agent, a pozostałą część pokrywał Rzemieślniczy (...), kwota składki za osobę współpracującą opłacona przez agenta wyniosła 15.960 zł.,

- zgodnie z kalkulacją w roku 1986 i 1987 oraz w latach następnych nie było już osób współpracujących.

Mając powyższe dane Sąd Okręgowy ustalił wysokość podstawy wymiaru składek za lata 1984-1987.

- 1984 r.

$52.668 - 8820 = 43848 : 2 = 21.924$ zł. —składki opłacone za jednego agenta

$21924 : 14 \times 100 = 156.600$ zł podstawa wymiaru składek.

1985 r.

$87108 - 15960 = 71148 : 2 = 35574$ - składki opłacone za jednego agenta

$35574 : 14 \times 100 = 254.100$ zł. — podstawa wymiaru składek

1986 r.

$90720 : 2 = 45.360$

$45.360 : 14 \times 100 = 324.000$ zł — podstawa wymiaru składek

1987 r.

$107800 : 2 = 53900$

$53900 : 14 \times 100 = 385.000$ zł.— podstawa wymiaru składek.

Podstawę wymiaru składek na ubezpieczeni społeczne za rok 1988 Sąd Okręgowy ustalił na podstawie decyzji Naczelnika Drugiego Urzędu Skarbowego w S. z dnia 28.08.1989 r., która stanowi dowód dochodów osiągniętych przez agentów w 1988 roku.. Z decyzji powyższej wynika, że dochód netto za 1988 r., stanowiący podstawę opodatkowania wyniósł 1.234.155zł. Po odliczeniu należnego podatku w wysokości 246.831 zł, kwota dochodu wyniosła 98.7324 zł. Podstawa wymiaru składek na jednego agenta wyniosła 493. 662 zł.

Sąd Okręgowy ustalił, że odnośnie lat 1989-1992 dokumentami, na podstawie których pośrednio obliczono kwotę podstawy wymiaru składek uzyskaną przez ubezpieczoną z tytułu umowy agencyjnej, są potwierdzenia dokonania wpłat przez ubezpieczoną, na rzecz Handlowego oraz Wojskowego Przedsiębiorstwa Handlowego.

Za lata 1989 i 1990 brak jest potwierdzenia opłacenia składek za wszystkie miesiące, bowiem w aktach sprawy znajdują się jedynie dowody wpłaty za miesiące roku 1989: styczeń, luty, marzec, kwiecień, lipiec, sierpień, wrzesień, październik, listopad, a za rok 1990 dowody wpłaty za miesiące: luty, lipiec. Część dowodów wpłaty nie zawiera kwoty opłaconej składki na ubezpieczenie społeczne za agentów, i tak:

- dowód wpłaty za styczeń 1989 r. — z opisu wynika, że kwota składki na ubezpieczenie społeczne wyniosła 30620 zł.,
- luty 1989 r. - kwota 30.620 zł. tytułem składki na ZUS,
- marzec 1989 r. - kwota 175.620 zł. - odpłatność plus ubezpieczenie,
- kwiecień 1989 r. - 181.620 zł. - odpłatność plus ubezpieczenie,
- lipiec 1989 r. - 183.900 zł. - odpłatność plus ubezpieczenie,
- sierpień 1989 r. - 150.000 zł. - odpłatność plus ubezpieczenie,
- wrzesień 1989 r. - 30.940 zł tytułem składki na ZUS
- październik 1989 r. - 147300 zł. - odpłatność plus ubezpieczenie,
- listopad 1989 r. - 158260 zł. - odpłatność plus ubezpieczenie,
- luty 1990r. - 47.650 zł., oraz wyrównanie składek za styczeń 1989 r. 2050 zł.,
- czerwiec 1990 r., - 72.050 zł. składka na ZUS - rodzinne,
- lipiec 1990 r. - wyszczególniona kwota składki za agentów - 166.700 zł.,

Sąd Okręgowy ustalił, że na podstawie wysokości odprowadzonych składek za agentów można obliczyć wysokość podstawy wymiaru składek, bowiem zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami, agent odprowadzał składkę w wysokości 14%, a od stycznia 1990 r. 19 % podstawy wymiaru.

W miesiącach, w których w dowodach wpłaty nie wyszczególniono kwoty składki opłaconej za agentów, składkę obliczono szacunkowo po odjęciu kwoty odpłatności należnej na rzecz jednostki gospodarki uspołecznionej, zgodnie z kalkulacją na dany rok oraz po odjęciu składki opłacanej za pracownika. W związku z tym, że kwoty wskazane w dowodach wpłaty za część miesięcy są niższe bądź w niewielkiej wysokości przekraczającej kwotę miesięcznej odpłatności wynikającą z kalkulacji, podstawą wymiaru składki w tych miesiącach oraz w miesiącach, za które brak jest dowodów wpłaty, obliczono od najniższego wynagrodzenia:

1989 rok:

- styczeń - $(30620 - 3800) : 2 = 13410 : 14 \times 100 = 95786$ zł.
- luty - $(30620 - 3800) : 2 = 13410 : 14 \times 100 = 95786$ zł.
- marzec $175620 - 154000 = 21620 - 3800 = 17820 : 2 = 8910 : 14 \times 100 = 63642$ zł.
- kwiecień $181620 - 154000 = 27620 - 3800 = 23820 : 2 = 11910 : 14 \times 100 = 85071$ zł
- lipiec $183900 - 154000 = 29900 - 3800 = 26100 : 2 = 13050 : 14 \times 100 = 93214$ zł.

- sierpień 150.000 zł.- odpłatność plus ubezpieczenie, kwota na dowodzie wpłaty niższa niż odpłatność. W związku z powyższym jako podstawę wymiaru przyjęto najniższe wynagrodzenie - 22 100 zł.

- wrzesień— $(30940 - 3800):2 = 3570: 14 \times 100 = 96929$ zł

- październik— 147300 zł. - odpłatność plus ubezpieczenie, kwota na dowodzie wpłaty niższa niż odpłatność. W związku z powyższym jako podstawę wymiaru przyjęto najniższe wynagrodzenie - 38000 zł.

- listopad - 158260 zł. - odpłatność plus ubezpieczenie, ze względu na to, że kwota wynikająca z dowodu wpłaty nieznacznie przekracza kwotę odpłatności miesięcznej, jako podstawę wymiaru przyjęto najniższe wynagrodzenie - 38000 zł.

Kwotę najniższego wynagrodzenia przyjęto również za pozostałe miesiące 1989 roku: maj - 17.800 zł, czerwiec 22100 zł, grudzień 38000 zł.

Kwota stanowiąca podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne G. P. za 1989 r. wyniosła 706.428 zł.

1990 rok:

- luty - $47.650:2 = 23825:19 \times 100 = 125.395$ zł.,

- lipiec - $166700:2 = 83350:19 \times 100 = 438684$ zł.,

Wobec braku stosownej dokumentacji, podstawę wymiaru za pozostałe miesiące obliczono w wysokości odpowiadającej obowiązującemu wówczas najniższemu wynagrodzeniu tj.:

- styczeń -120000, marzec — 120000, kwiecień — 120000, maj -120000, czerwiec — 120000, sierpień — 120000, wrzesień - 368.000, październik— 440000, listopad—440000, grudzień—440000 zł.

Kwota stanowiąca podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne G. P. za 1990 r. wyniosła 2.972.079 zł.

Za lata 1991 -1993 podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne ustalono na podstawie znajdujących się w aktach rentowych dowodów wpłaty, w których wyodrębnione zostały kwoty składek na ubezpieczenie społeczne za agentów.

1991r.

Styczeń - kwota składki 914400 (%podstawy wymiaru 19) podstawa wymiaru składek – 2406316,

Luty - kwota składki 808640 (%podstawy wymiaru 19) podstawa wymiaru składek - 2128000

Marzec - kwota składki 1068920 (%podstawy wymiaru 19) podstawa wymiaru składek - 2812947

Kwiecień – kwota składki 853980 (%podstawy wymiaru 19) podstawa wymiaru składek -2247316

Maj - kwota składki 652200 (%podstawy wymiaru 19) podstawa wymiaru składek – 1724211

Czerwiec - kwota składki 556800 (%podstawy wymiaru 19) podstawa wymiaru składek - 1465263

Lipiec - kwota składki 755600 (%podstawy wymiaru 19) podstawa wymiaru składek – 1988421

Sierpień - kwota składki 755600 (%podstawy wymiaru 19) podstawa wymiaru składek – 1988421

Wrzesień - kwota składki 774200 (%podstawy wymiaru 19) podstawa wymiaru składek – 2037368

Październik - kwota składki 774200 (%podstawy wymiaru 19) podstawa wymiaru składek – 2037368

Listopad - kwota składki 774200 (%podstawy wymiaru 19) podstawa wymiaru składek – 2037368

Grudzień - kwota składki 853800 (%podstawy wymiaru 19) podstawa wymiaru składek – 2246842

Łącznie podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne G. P. za 1991 r. wyniosła 25.119.841 zł.
1992 r.

Styczeń - kwota składki 853800 (%podstawy wymiaru19) podstawa wymiaru składek – 2246842

Luty - kwota składki 1248600 (%podstawy wymiaru19) podstawa wymiaru składek – 3285789

Marzec - kwota składki 1103800 (%podstawy wymiaru 19) podstawa wymiaru składek – 2904737

Kwiecień - kwota składki 1103800 (%podstawy wymiaru19) podstawa wymiaru składek – 2904737

Maj - kwota składki 1103800 (%podstawy wymiaru19) podstawa wymiaru składek – 2904737

Czerwiec- kwota składki 1237800 (%podstawy wymiaru19) podstawa wymiaru składek – 3257368

Lipiec - kwota składki 1237800 (%podstawy wymiaru19) podstawa wymiaru składek – 3257368

Sierpień - kwota składki 1237800 (%podstawy wymiaru19) podstawa wymiaru składek – 3257368

Wrzesień- kwota składki 1335600 (%podstawy wymiaru19) podstawa wymiaru składek – 3514737

Październik - kwota składki 1335600 (%podstawy wymiaru19) podstawa wymiaru składek – 3514737

Listopad - kwota składki 1335600 (%podstawy wymiaru19) podstawa wymiaru składek – 3514737

Grudzień - kwota składki 1557400 (%podstawy wymiaru19) podstawa wymiaru składek – 4098421

Łącznie podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne G. P. za 1992 r. wyniosła 38.661.578 zł.
1993r.

Styczeń - kwota składki 1594400 (%podstawy wymiaru19) podstawa wymiaru składek – 4195789

Luty - kwota składki 1594400 (%podstawy wymiaru19) podstawa wymiaru składek – 4195789

Marzec - kwota składki 1815200 (%podstawy wymiaru19) podstawa wymiaru składek – 4776842

Kwiecień - kwota składki 1815200 (%podstawy wymiaru19) podstawa wymiaru składek – 4776842

Maj - kwota składki 1815200 (%podstawy wymiaru19) podstawa wymiaru składek – 4776842

Czerwiec- kwota składki 1885000 (%podstawy wymiaru19) podstawa wymiaru składek – 4960526

Lipiec- kwota składki 1885000 (%podstawy wymiaru19) podstawa wymiaru składek – 4960526

Sierpień – zgodnie z zaświadczeniem z dnia 31.08.1993r. – podstawa wymiaru składek - 2191800

Łącznie podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne G. P. za 1993 r. wyniosła 34.834.956 zł.

W trakcie okresu zatrudnienia od 1 kwietnia 1984 roku do 31 sierpnia 1993 roku ubezpieczona osiągnęła wynagrodzenie:

za rok 1984 – 156.600,00 zł,

za 1985 rok – 254.100,00 zł,

za 1986 rok – 324.000,00 zł,

za 1987 rok – 385.000,00 zł,

za 1988 rok - 493.662,00 zł

za 1989 rok – 706.428,00 zł,

za 1990 rok – 2.972,079 zł,

za 1991 rok – 25.119,841 zł,

za 1992 rok – 38.661,578 zł,

za okres od stycznia do sierpnia 1993 roku – 34.834,956 zł.

Decyzją z dnia 18 lutego 2004 roku organ rentowy przyznał wnioskodawczyni prawo do świadczenia emerytalnego od dnia 1 lutego 2004 roku tj. od ustania zatrudnienia.

Sąd Okręgowy wskazał, że zasady ustalania podstawy wymiaru emerytury lub renty określa w sposób szczegółowy art. 15 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 z późn. zm.)

Zgodnie z powyższym przepisem, podstawę wymiaru emerytury stanowi ustalona w sposób określony w ust. 4 i 5 przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe lub na ubezpieczenie społeczne na podstawie przepisów prawa polskiego.

Powyższe oznacza, że jedynie dochód osiągnięty z tytułu działalności zarobkowej podlegającej ubezpieczeniom społecznym, od którego odprowadzone były stosowne składki może stanowić podstawę wymiaru emerytury lub renty.

Wnioskodawczyni - co jest w sprawie bezsporne, gdyż okresy te zostały zaliczone jako składkowe - wykonywała pracę na podstawie umów agencyjnych w okresach od 1 kwietnia 1984 roku do 30 września 1990 roku i od 6 września 1990 roku do 31 sierpnia 1993 roku, a więc w okresie obowiązywania ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (t. j. Dz. U z 1995, nr 65, poz. 333 ze. zm), który w art. 1 ust. 1 w brzmieniu wówczas obowiązującym stanowił – „Obowiązkowe ubezpieczenie społeczne określone ustawą, zwane dalej "ubezpieczeniem", obejmuje osoby wykonujące stale i odpłatnie pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, zawartej z jednostkami gospodarki uspołecznionej”.

Sąd Okręgowy wskazał, że w spornym okresie obowiązywało również rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (Dz. U. 90, nr 7, poz. 41 ze. zm.), wydane na podstawie delegacji ustawowej, określające zasady ustalania podstawy wymiaru składek także dla osób zatrudnionych na mocy umów ajencyjnych.

Zgodnie z 9 ust. 1-3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 r. w sprawie wykonania ustawy o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie

umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (w brzmieniu obowiązującym od 01.01.1984 r.) składka na ubezpieczenie wynosi 25% podstawy jej wymiaru.

Składkę na ubezpieczenie osoby, która zawarła umowę, opłaca w części wynoszącej 14% podstawy jej wymiaru ta osoba, a w pozostałej części - jednostka gospodarki uspołecznionej. Składkę na ubezpieczenie osoby współpracującej opłaca w części wynoszącej 14% podstawy jej wymiaru osoba, która wystąpiła z wnioskiem o udzielenie zgody na współpracę, a w pozostałej części - jednostka gospodarki uspołecznionej.

Zgodnie z § 3 ust. 1 powołanego rozporządzenia, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie osób, które zawarły umowę na zasadach zryczałtowanej odpłatności, stanowi podstawa wymiaru podatku od wynagrodzeń pomniejszona o ten podatek; jeżeli podatek od wynagrodzeń ustalony jest w kwocie ryczałtowej, przyjmuje się, że wynosi on 12%.

Zgodnie z § 4 ust. 1 rozporządzenia, podstawę wymiaru składek dla osób współpracujących z osobami, które zawarły umowę, stanowi kwota najniższego wynagrodzenia w gospodarce uspołecznionej.

Zgodnie z § 20 ust. 1 i 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego, składka na ubezpieczenie społeczne osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia oraz osób z nimi współpracujących wynosi, z zastrzeżeniem § 21, 38% podstawy wymiaru składki. Składkę, o której mowa w ust. 1, w części wynoszącej 50%, pokrywa osoba, która zawarła umowę, za siebie i osoby z nią współpracujące, a w pozostałej części - jednostka gospodarki uspołecznionej.

Zgodnie z § 1 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 14 listopada 1983 r. w sprawie uznania przychodów agentów wykonujących działalność w imieniu jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy na warunkach zlecenia za podlegające podatkowi od wynagrodzeń oraz w sprawie opłacania podatku wyrównawczego przez tych agentów (Dz.U.83.65.295), poddaje się opodatkowaniu podatkiem od wynagrodzeń przychody osiągnane przez osoby fizyczne z tytułu prowadzenia w imieniu jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy na warunkach zlecenia w formie rozliczenia zryczałtowanego placówek gastronomicznych, punktów sprzedaży detalicznej, placówek usługowych, zakładów hotelarskich i obozowisk turystycznych.

Mając na uwadze powyższe, rzeczą sądu było dla ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne ustalenie przychodów osiągnianych przez G. P. jako agenta w okresie od kwietnia 1984 do września 1990 r. z tytułu umowy agencyjnej zawartej z (...) w S. oraz od września 1990 r. do sierpnia 1993 r. z tytułu umowy agencyjnej zawartej z Wojskowym Przedsiębiorstwem Handlowym.

Sąd Okręgowy wskazał, że organ rentowy ma ograniczoną swobodę prowadzenia postępowania dowodowego. Z przepisów proceduralnych, wiążących organ rentowy, wynika jakie środki dowodowe stanowią podstawę ustalenia konkretnych okoliczności. Katalog środków dowodowych wyznaczony przez te przepisy uznać należy za zamknięty.

W myśl uregulowań rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno - rentowe i zasad wpłat tych świadczeń (Dz.U. 1983r., nr 10, poz. 49) osoby ubiegające się o świadczenia powinny przedstawić dokumenty stwierdzające m.in. wysokość zarobku stanowiącego podstawę wymiaru świadczeń. Przepis § 20 pkt 1 powołanego rozporządzenia stanowi, że środkiem dowodowym stwierdzającym wysokość zarobku lub dochodu stanowiącego podstawę wymiaru emerytury lub renty są dla pracowników zaświadczenia zakładów pracy wystawione według wzoru ustalonego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (aktualnie druk Rp-7) albo legitymacja ubezpieczeniowa zawierająca wpisy dotyczące okresów zatrudnienia i wysokości osiągnianych zarobków. Zaświadczenia te powinny być wystawione przez pracodawcę na podstawie dokumentacji płacowej. Jeżeli jednak ta dokumentacja nie istnieje, zaświadczenie o wysokości zarobków może być wydane na podstawie akt osobowych pracownika, w oparciu o dane zawarte np. w umowie o pracę, pismach o powołaniu, mianowaniu określających wynagrodzenie danej osoby.

Z kolei postępowanie sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych cechuje szerszy zakres środków dowodowych w zakresie wykazywania spornych faktów. Ewentualne ograniczenia dowodowe mogą wynikać jedynie z przepisów kodeksu postępowania cywilnego, nie zaś – jako ma miejsce w postępowaniu przed organem rentowym z przepisów wykonawczych do kodeksu postępowania administracyjnego.

Zgodnie z treścią art. 473 k.p.c. w postępowaniu przed sądami pracy i ubezpieczeń społecznych okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokości mogą być udowodniane wszelkimi środkami dowodowymi, przewidzianymi w kodeksie postępowania cywilnego. Ograniczenia dowodowe zawarte w § 22 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie postępowania o świadczenia emerytalne i rentowe zasad wypłaty tych świadczeń dotyczą wyłącznie postępowania przed tymi organami (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 1996 roku, II URN 3/95, OSNAPiUS 1996/16 poz. 239). Podstawowym celem postępowania o tego rodzaju jest rozstrzygnięcie sprawy po dostatecznym, wszechstronnym wyjaśnieniu okoliczności spornych. Wynika z tego, iż każdy fakt może być dowodzony wszelkimi środkami, które sąd uzna za pożądane i celowe. Konkludując, w sytuacji, gdy fakt zatrudnienia jest niewątpliwy, dopuszczalne jest ustalenie wysokości wynagrodzenia na podstawie dowodów pośrednich.

Mając na uwadze powyższe rozważania, Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii biegłego sądowego z zakresu księgowości oraz ostatecznie z zakresu obliczania wynagrodzeń na okoliczność: czy, na podstawie znajdujących się w aktach materiałów – zwłaszcza zgromadzonej dokumentacji, zarówno dokumentacji znajdującej się w sprawie VIIU 176/09 jak i VIIU 1431/02 oraz w aktach rentowych G. P. i A. P. - zwłaszcza ksiąg przychodów i rozchodów, decyzji urzędu skarbowego, zaświadczeń, umów agencyjnych, dowodów wpłat, kalkulacji finansowych - istnieje możliwość ustalenia wysokości podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne odprowadzanych przez G. P. w okresie od kwietnia 1984 roku do września 1990 roku z tytułu umowy agencyjnej zawartej z (...) w S. oraz od września 1990 roku do sierpnia 1993 roku z tytułu umowy agencyjnej zawartej z Wojskowym Przedsiębiorstwem Handlowym, jeśli tak, w jakiej były one wysokości, z jak dużą dokładnością i jak dużym prawdopodobieństwem można dokonać powyższych ustaleń.

Tak więc, ustalenia dotyczące faktycznej wysokości wynagrodzeń ubezpieczonej za sporne lata Sąd Okręgowy poczynił w oparciu o opinię biegłych z zakresu księgowości J. S. (1) oraz biegłego z zakresu obliczania wynagrodzeń za pracę P. D. (1), którzy opracowując opinie oparli się na zgromadzonej wskazanej powyżej dokumentacji.

Biegły P. D. (1) wskazał, że zebrany w sprawie materiał dowody, w tym zgromadzony w aktach sprawy o sygn. akt VII U 1431/02 z odwołania A. P. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., pozwolił na ustalenie dochodów osiąganych z tytułu prowadzenia punktu handlowego przez agentów G. i A. P.: za lata 1984 -1987 –na podstawie zestawienia obrotów i kosztów, objętego opinią z dnia 12 października 2006 roku biegłej sądowej D. R., sporządzoną w sprawie o sygn. akt VII U 1431/02, decyzji Drugiego Urzędu Skarbowego w S. z dnia 1 lipca 1988 roku w sprawie wymierzenia G. P. podatku wyrównawczego rok 1987 z tytułu prowadzonej działalności agencyjnej na umowie zlecenia zawartej z R.D.T, decyzji Drugiego Urzędu Skarbowego w S. z 28 sierpnia 1989 roku w sprawie wymierzenia G. P. zryczałtowanego podatku od wynagrodzeń za rok 1988, ksiąg przychodów i rozchodów za rok 1993.

Dokumentami, na podstawie których w sposób pośredni można zdaniem biegłego wyliczyć podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne są: pismo z dnia 12 maja 1988 roku skierowane przez Rzemieślnicy (...) w S. do G. i A. P., z którego wynika, że kontrola przeprowadzona przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w S. stwierdziła zaniżoną podstawę naliczania składek na ubezpieczenie społeczne, w wyniku której powstały wymienione w przedmiotowym piśmie różnice.

Z pisma R.D.H. wynikają kwoty należnych składek dla ZUS za poszczególne lata – okresy rozliczeniowe od 1984 do 1987 roku. W piśmie tym wyszczególniono składki na ZUS za poszczególne lata należne oddzielnie za agenta i osobę współpracującą oraz za pracownika. Znając kwotę odprowadzonych składek można było zdaniem biegłego obliczyć, przy zastosowaniu obowiązujących wówczas przepisów prawa, wysokość podstawy wymiaru składek opłaconych za agentów. W tym miejscu wskazać należy, że w aktach organu zawarte są dowody wpłat na wskazane w piśmie różnice do zapłaty, kwota za 1984 r. - 2.898 zł. – dowód(...) z dnia 14.09.1988r., za 1985 r. – 53.158 zł.- wpłata z dnia

30.09.1988r., za 1986r. – 63.420 zł. – wpłata z dnia 28.10.1988r., za 1987 r. – 42.910 zł.- dowód(...) wpłata z dnia 22.12.1988r.

Zgodnie z wyliczeniami biegłego P. D. (1), skarżąca otrzymała odpowiednio roczne wynagrodzenie:

za 1984 rok – 156.600,00 zł,

za 1985 rok – 254.100,00 zł,

za 1986 rok – 324.000,00 zł,

za 1987 rok – 385.000,00 zł,

Podstawę wymiaru składek na ubezpieczeni społeczne za rok 1988 ustalono na podstawie decyzji Naczelnika Drugiego Urzędu Skarbowego w S. z dnia 28.08.1989 r., która stanowi dowód dochodów osiągniętych przez agentów w 1988 roku - z przepisów prawa wynika bowiem, że w przedmiotowym okresie podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne osób, które zawarły umowę na zasadach zryczałtowanej odpłatności, stanowiła podstawa wymiaru podatku od wynagrodzeń pomniejszona o ten podatek.

Z decyzji powyższej wynika, że dochód netto za 1988 r., stanowiący podstawę opodatkowania wyniósł 1.234.155zł. Po odliczeniu należnego podatku w wysokości 246.831 zł, kwota dochodu wyniosła 98.7324 zł. Podstawa wymiaru składek na jednego agenta wyniosła 493. 662 zł.

Odnośnie lat 1989-1992 dokumentami, na podstawie których biegły pośrednio obliczył kwotę podstawy wymiaru składek uzyskaną przez ubezpieczoną z tytułu umowy agencyjnej, są potwierdzenia dokonania wpłat przez ubezpieczoną, na rzecz Handlowego oraz Wojskowego Przedsiębiorstwa Handlowego.

Sąd Okręgowy wskazał, że za lata 1989 i 1990 brak jest potwierdzenia opłacenia składek za wszystkie miesiące, bowiem w aktach sprawy znajdują się jedynie dowody wpłaty za miesiące roku 1989: styczeń, luty, marzec, kwiecień, lipiec, sierpień, wrzesień, październik, listopad, a za rok 1990 dowody wpłaty za miesiące: luty, lipiec. Część dowodów wpłaty nie zawiera kwoty opłaconej składki na ubezpieczenie społeczne za agentów. Na podstawie wysokości odprowadzonych składek za agentów można obliczyć wysokość podstawy wymiaru składek, bowiem zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami, agent odprowadzał składkę w wysokości 14%, a od stycznia 1990 r. 19 % podstawy wymiaru. W miesiącach, w których w dowodach wpłaty nie wyszczególniono kwoty składki opłaconej za agentów, składkę obliczono szacunkowo po odjęciu kwoty odpłatności należnej na rzecz jednostki gospodarki społecznej, zgodnie z kalkulacją na dany rok oraz po odjęciu składki opłacanej za pracownika. W związku z tym, że kwoty wskazane w dowodach wpłaty za część miesięcy są niższe bądź w niewielkiej wysokości przekraczającej kwotę miesięcznej odpłatności wynikającą z kalkulacji, podstawą wymiaru składki w tych miesiącach oraz w miesiącach, za które brak jest dowodów wpłaty, obliczono od najniższego wynagrodzenia. Kwota stanowiąca podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne G. P. za 1989 r. wyniosła 706.428 zł.

Kwota stanowiąca podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne G. P. za 1990 r. wyniosła 2.972.079 zł.

Za lata 1991 -1993 podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne można ustalić na podstawie znajdujących się w aktach organu dowodów wpłat, w których wyodrębnione zostały kwoty składek na ubezpieczenie społeczne za agentów.

Łącznie podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne G. P. za 1991 r. wyniosła 25.119.841 zł. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne G. P. za 1992 r. wyniosła 38.661. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne G. P. za okres do sierpnia 1993 r. wyniosła 34.834.956 zł.

Tym samym ubezpieczona osiągnęła wynagrodzenie:

za 1988 rok - 493.662,00 zł

za 1989 rok – 706.428,00 zł,

za 1990 rok – 2.972,079 zł,

za 1991 rok – 25.119,841 zł,

za 1992 rok – 38.661,578 zł,

za okres od stycznia do sierpnia 1993 roku – 34.834,956 zł.

W niniejszej sprawie opinie w zakresie ustalenia wynagrodzenia ubezpieczonej z (...) w okresie od kwietnia 1984 roku do września 1990 roku oraz Wojskowego Przedsiębiorstwa Handlowego od 6 września 1990 roku do 31 sierpnia 1993 roku wydał również biegły z zakresu księgowości J. S. (1). Przedmiotem opinii było ustalenie, czy i ewentualnie w jakiej wysokości na podstawie zebranego w sprawie materiału dowodowego można ustalić wynagrodzenie ubezpieczonej z (...) w okresie od 1 kwietnia 1984 r. do 30.09.1990 r. oraz Wojskowego Przedsiębiorstwa Handlowego od 6 września 1990 r. do 31 sierpnia 1993 r. Ustalając podstawę wymiaru emerytury ubezpieczonej G. P. biegły sądowy oparł się na dokumentach potwierdzających odprowadzenie składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu wykonywania pracy w charakterze agenta i prowadzenia punktu sprzedaży detalicznej. Biegły uwzględnił obowiązujące w okresie objętym sporem przepisy dotyczące obliczania składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu umowy agencyjnej.

Analizując zgromadzony w sprawie materiał dowodowy Sąd Okręgowy oparł swoje ustalenia zarówno na opinii biegłego P. D. (2) jak i J. S. (1). Biegli łącznie wyliczyli wynagrodzenie ubezpieczonej za lata 1984- 1987r., 1990-1993r. Sąd Okręgowy wskazał, że licząc rok 1993 (k. 62 i 235) przy tych samych danych, w rachunkowych wyliczeniu biegłego P. D. jest błąd, prawidłowo rachunkowo sporządzone są wyliczenia biegłego J. S.. Natomiast w ustaleniu wynagrodzenia za 1990r. Sąd Okręgowy uwzględnił zarzut organu (brak możliwości ustalenia jaka rzeczywista kwota składki na ubezpieczenie społeczne została opłacona za agentów) i w podstawie wymiaru za czerwiec 1990r. przyjął najniższe wynagrodzenie (k. 264) stąd łączna kwota wynagrodzenia 2.972.079 zł a nie jak pierwotnie przyjęli biegli 3.290.763 zł.(uwzględniając dowód wpłat za czerwiec z dnia 04.07.1990r.- ZUS –rodzinne 72.050 zł. - k. 263 akt.)

Biorąc pod uwagę cały zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, w ocenie Sądu Okręgowego za podstawę ustaleń należało przyjąć dokumenty, z których wynika wysokość opłaconych przez G. P. składek na ubezpieczenie społeczne, a tym samym wysokość podstawy wymiaru tych składek mająca wpływ na wysokość należnego ubezpieczonej świadczenia emerytalnego. W tej sytuacji za rok 1989 wynagrodzenie wobec braku kompletu dowodów wpłaty, obliczono od najniższego wynagrodzenia. Wyliczenie roku 1988 jako najbardziej wiarygodne oparto na decyzji urzędu skarbowego, z której wynika, że dochód netto za 1988 r., stanowiący podstawę opodatkowania wyniósł 1.234.155zł. Po odliczeniu należnego podatku w wysokości 246.831 zł, kwota dochodu wyniosła 98.7324 zł. Podstawa wymiaru składek na jednego agenta wyniosła 493. 662 zł.

Sąd Okręgowy zważył, iż specyfika oceny dowodu z opinii biegłych wyraża się w tym, że sfera merytoryczna opinii kontrolowana jest przez Sąd, który nie posiada wiadomości specjalnych, tylko w zakresie zgodności z zasadami logicznego myślenia, doświadczenia życiowego i wiedzy powszechnej. Kryteria oceny tego dowodu stanowią również: poziom wiedzy biegłego, podstawy teoretyczne opinii, sposób motywowania sformułowanego w niej stanowiska oraz stopień stanowczości wyrażonych w niej ocen. Sąd Najwyższy dodał, że ocena, jakiej winien dokonać Sąd, ma charakter prawny, stanowiąc subsumcję stanu faktycznego do norm prawnych, i może jej dokonać wyłącznie sąd, a nie biegły.

Sąd Okręgowy wskazał, że opinie sporządzone w toku niniejszego postępowania wydane zostały przez biegłych sądowych - specjalistów posiadających wieloletnią praktyką zawodową, cieszących się dużym autorytetem, po analizie treści dokumentacji zawartej w sprawie. Opinie biegłego P. D. (2) sąd uznał za logiczne i spójne, a wnioski w nich zawarte prawidłowo uzasadnione, z wyjątkiem błędu rachunkowego na który wskazano powyżej.

Zdaniem Sądu Okręgowego opinia biegłego J. S. (1) jest oczywiście wiarygodna w części, w której wyliczenia oparto na dokumentach wprost wskazujących kwoty należnych składek za współagentów. Również w przypadkach, w których od kwoty opłaconych składek odliczono składki za osobę współpracującą oraz za pracownika, można przyjąć, że ubezpieczona osiągała dochody i odprowadzała składki w kwotach, co najmniej wyliczonych przez biegłego. Liczbę osób współpracujących oraz pracowników można, bowiem ustalić na podstawie danych zawartych w kalkulacjach finansowych dla agencyjnego punktu sprzedaży detalicznej nr 33 z poszczególnych lat (k. 12-18 akt ZUS A. P.). Ponadto A. P. przesłuchany na rozprawie w dniu 8.12.2011 r. zeznał, że w sklepie zatrudniali jedną osobę (Cyt: „Z tego co pamiętam przez cały sporny okres ten człowiek zatrudniony był na pół etatu, później już w następnych okresach był na cały etat. „ (k. 205 akt)). Natomiast w miesiącach, w których na dowodach wpłaty brak jest wskazanej kwoty opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne, bądź to za współagentów, bądź ogólnej kwoty składki na ubezpieczenie społeczne za agentów i pracownika, czy osobę współpracującą, brak jest możliwości ustalenia w sposób jednoznaczny wysokości zarobków ubezpieczonej i dlatego należało przyjąć najniższe wynagrodzenie, o czym była mowa powyżej. Wysokość podstawy wymiaru za rok 1988 Sąd Okręgowy ustalił natomiast, odmiennie jak w opinii biegłego J. S. (1) na podstawie powołanej decyzji urzędu skarbowego.

Sąd Okręgowy wskazał, że zarzuty pełnomocnika ubezpieczonej zgłoszone w piśmie z dnia 07.02.2013r. w świetle powyższych rozważań są całkowicie bezzasadne. W piśmie tym pełnomocnik domagał się naliczenia emerytury ubezpieczonej z uwzględnieniem lat 1988, 1990 i 1993 jak w piśmie z dnia 08.12.2011r. (k. 202). Sąd Okręgowy zauważył, że wskazana przez pełnomocnika podstawa wymiaru składek za rok 1988 na kwotę 1.234.155 zł. stanowi wskazaną w decyzji urzędu skarbowego podstawę opodatkowania .Po odliczeniu należnego podatku w wysokości 246.831 zł, kwota dochodu wyniosła 98.7324 zł. Podstawa wymiaru składek na jednego agenta wyniosła 493. 662 zł. Tym samym w ocenie Sądu Okręgowego biegła D. R. w opinii sporządzanej na poczet postępowania A. P. – męża ubezpieczonej błędnie przyjęła, że A. P. w roku 1988 r. osiągnął dochód netto w wysokości 1.2344155 zł. Zdaniem Sądu Okręgowego chybione jest również domaganie się przyjęcia za rok 1993 kwoty dochodu netto 97.578.978 albowiem biegła D. R. uwzględniła na podstawie ksiąg przychodów i rozchodów okres roku 1993 r. (k. 130 akt VIIU 1431/02), Sąd Okręgowy w przedmiotowej sprawie natomiast poczynił ustalenia na podstawie dowodów wpłat składek na ubezpieczenie społeczne i tylko za okres trwania działalności do 31 sierpnia 1993r. Zdaniem Sadu Okręgowego brak jest również podstaw do przyjęcia żądania pełnomocnika ubezpieczonej obliczenia podstawy wymiaru składek za rok 1990 w oparciu o kwotę 7.183.648 (w sprawie VIIU 1431/02 nie ustalono podstawy wymiaru za ten rok) biorąc pod uwagę powyższe rozważania w sprawie i przyjęcie za luty i lipiec 1990 r. kwot wskazanych na podstawie dowodów wpłat a za pozostałe miesiące wobec braku stosownej dokumentacji, wysokości odpowiadającej obowiązującemu wówczas najniższemu wynagrodzeniu.

Argumentując, jak wyżej, Sąd Okręgowy uznał odwołanie ubezpieczonej za uzasadnione i dlatego też na podstawie art. 477 14 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 25 lutego 2013 r., sygn. akt VII U 176/09 wniosła ubezpieczona.

I. Zaskarżyła wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 25 lutego 2013 roku, w części dotyczącej ustalenia w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne wynagrodzeń za lata 1988, 1989 i 1990.

II. Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła:

1. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego wskutek naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, a mianowicie przepisu art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie oceny dowodów w sposób sprzeczny z zasadami logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego i poprzez uznanie, iż podstawa wymiaru składek dla ubezpieczonej w roku 1988 wynosiła 493.662 zł (połowę dochodu netto pomniejszonego o kwotę należnego podatku) w sytuacji, gdy z dwóch odrębnych decyzji Naczelnika Drugiego Urzędu Skarbowego w S. z dnia 28 sierpnia 1989 r. wynikało, że zarówno A. P., jak i G. P. osiągnęli dochód netto za 1988 rok w wysokości 1.234.155 zł, w związku z czym brak było podstaw do dzielenia tej kwoty pomiędzy małżonków;

2. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego wskutek naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, a mianowicie przepisu art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie oceny dowodów w sposób sprzeczny z zasadami logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego i błędne założenie, że w miesiącach, za które brakuje dowodów wpłat, wnioskodawczyni opłacała składkę w minimalnej wysokości w sytuacji, gdy z dowodów wpłat zgromadzonych w aktach sprawy wynika, że w miesiącach, za które istnieją dowody wpłat, wnioskodawczyni płaciła składkę maksymalną;

3. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego wskutek naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, a mianowicie przepisu art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie oceny dowodów w sposób sprzeczny z zasadami logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego i poprzez uznanie, iż podstawa wymiaru składek dla ubezpieczonej w roku 1990 wynosiła 2.972.079 zł w sytuacji, gdy z opinii dwóch biegłych powołanych w sprawie wynikało, że podstawa wymiaru składek dla ubezpieczonej za ten rok wynosiła 3.290.783 zł.

III. Biorąc pod uwagę powyższe zarzuty wniosła:

1. zmianę wyroku Sądu pierwszej instancji w części dotyczącej ustalenia w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne wynagrodzeń za lata 1988, 1989 i 1990 i ich ustalenie w wysokości:

- za rok 1988 - 987.324,00 zł,
- za rok 1989 - 1.155.310,00 zł,
- za rok 1990 - 3.290.783,00 zł.

Apelująca wskazała, że Sąd Okręgowy w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 25 lutego 2013 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał ubezpieczonej G. P. prawo do uwzględnienia w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne wynagrodzeń:

- 1984 rok - 156.600 zł (sto pięćdziesiąt sześć tysięcy sześćset),
- 1985 rok - 254.100 zł (dwieście pięćdziesiąt cztery tysiące sto),
- 1986 rok - 324.000 zł (trzysta dwadzieścia cztery tysiące),
- 1987 rok - 385.000 zł (trzysta osiemdziesiąt pięć tysięcy),
- 1988 rok - 493.662 zł (czterysta dziewięćdziesiąt trzy tysiące sześćset sześćdziesiąt dwa),
- 1989 rok - 706.428 zł (siedemset sześć tysięcy czterysta dwadzieścia osiem),
- 1990 rok - 2.972.079 zł (dwa miliony dziewięćset siedemdziesiąt dwa tysiące siedemdziesiąt dziewięć),
- 1991 rok - 25.119.841 zł (dwadzieścia pięć milionów sto dziewiętnaście tysięcy osiemset czterdzieści jeden),
- 1992 rok - 38.661.578 zł (trzydzieści osiem milionów sześćset sześćdziesiąt jeden tysięcy pięćset siedemdziesiąt osiem),
- 1993 rok - 34.834.956 zł (trzydzieści cztery miliony osiemset trzydzieści cztery tysiące dziewięćset pięćdziesiąt sześć).

Apelująca kwestionuje sposób i wysokość ustalonej podstawy wymiaru składek za lata 1988, 1989 oraz 1990.

Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne za rok 1988 Sąd pierwszej instancji ustalił na podstawie decyzji Naczelnika Drugiego Urzędu Skarbowego w S. z dnia 28 sierpnia 1989 roku, która stanowi dowód dochodów osiągniętych przez agentów w 1988 roku. Z decyzji powyższej wynikało, że dochód netto za rok 1988, stanowiący

podstawę opodatkowania wyniósł 1.234.155 zł. Po odliczeniu należnego podatku w wysokości 246.381 zł, kwota dochodu wyniosła 987.324 zł. W związku z powyższym Sąd ustalił, że podstawa wymiaru składek na jednego agenta wyniosła 493.662 zł, dzieląc kwotę 987.324 zł na dwie osoby.

Nie można zgodzić się z takim sposobem określenia podstawy wymiaru składki wnioskodawczyni. W aktach sprawy znajdują się bowiem dwie decyzje Naczelnika Drugiego Urzędu Skarbowego w S. z dnia 28 sierpnia 1989 r. Wbrew stanowisku Sądu pierwszej instancji to nie jedna z tych decyzji stanowi dowód dochodów osiągniętych przez agentów w 1988 roku, ale obydwie. Jedna z tych decyzji dotyczy wymiaru podatku dochodowego dla pełnomocnika, zaś druga G. P.. Treść tych decyzji nie pozostawia wątpliwości - obydwie wymierzają bowiem „obywatelowi (obywatelce)”, a nie „obywatelom” zryczałtowany podatek od wynagrodzeń. Podobnie z uzasadnienia decyzji wynika, że w toku postępowania podatkowego przyjęto obrót zeznany przez agenta, a nie obydwójce agentów. Dowód:

- decyzja z dnia 28 sierpnia 1989 roku dla G. P.,

- decyzja z dnia 28 sierpnia 1989 roku dla A. P.

W obydwu tych decyzjach dochód netto każdego z małżonków został ustalony na kwotę 1.234.155,00 zł, zaś należny podatek dochodowy wynosił 246.831,00 zł. Tym samym podstawa wymiaru składek dla każdego z małżonków wyniosła 987.324,00 zł. Należy wyraźnie podkreślić, co umknęło uwadze Sądu pierwszej instancji, że każda z tych kwot dotyczy jednego agenta, więc nie ma żadnych podstaw do dzielenia tej kwoty na dwie osoby, jak uczynił to Sąd w wyroku. Mając powyższe na uwadze wnosi o zmianę wyroku w zakresie ustalenia podstawy wymiaru składek za rok 1988 i jej ustalenie w kwocie 987.324,00 zł.

Odnosnie lat 1989-1992 dokumentami, na podstawie których pośrednio Sąd obliczył kwotę podstawy wymiaru składek dla wnioskodawczyni są potwierdzenia dokonania wpłat przez ubezpieczoną, na rzecz Handlowego oraz Wojskowego Przedsiębiorstwa Handlowego.

Apelująca przyznaje, że za rok 1989 brak jest potwierdzeń opłacenia składek za wszystkie miesiące, bowiem w aktach sprawy znajdują się jedynie dowody wpłaty za miesiące styczeń, luty, marzec, kwiecień, lipiec, sierpień, wrzesień, październik, listopad 1989 roku. Według tych dowodów:

dowód wpłaty za styczeń 1989 r. - z opisu wynika, że kwota składki na

ubezpieczenia społeczne wyniosła 30620 zł;

luty 1989 r. - kwota 30620 zł tytułem składki na ZUS;

marzec 1989 r. - kwota 175.620 zł odpłatność plus ubezpieczenie;

kwiecień 1989 r. - 181.620 zł - odpłatność plus ubezpieczenie;

lipiec 1989 r. - 183.900 zł - odpłatność plus ubezpieczenie;

sierpień 1989 r. - 150.000 - odpłatność plus ubezpieczenie;

wrzesień 1989 r. - 30.940 zł - tytułem składki na ZUS;

październik 1989 r. - 147.300 zł - odpłatność plus ubezpieczenie;

listopad 1989 r. - 158.260 zł - odpłatność plus ubezpieczenie.

Na podstawie wysokości odprowadzonych składek za agentów biegły obliczył wysokość podstawy wymiaru składek, bowiem zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami, agent odprowadzał składkę w wysokości 14%, a od stycznia 1990 r. 19% podstawy wymiaru.

W miesiącach 1989 roku, w których na dowodach wpłat nie wyszczególniono kwoty składki za agentów, biegły obliczył składkę szacunkowo po odjęciu kwoty odpłatności należnej na rzecz jednostki gospodarki uspołecznionej zgodnie z kalkulacją na dany rok oraz po odjęciu składki opłaconej za pracownika. W związku z tym, że kwoty wskazane w dowodach wpłaty za część miesięcy były niższe bądź w niewielkiej wysokości przekraczające kwotę miesięcznej odpłatności wynikającą z kalkulacji, podstawę wymiaru składki w tych miesiącach oraz w miesiącach za które brak jest dowodów wpłaty, obliczono od najniższego wynagrodzenia:

- styczeń - 95.786 zł
- luty - 95.786 zł
- marzec - 63.642 zł
- kwiecień - 85.071 zł
- lipiec-93.214 zł
- sierpień - najniższe wynagrodzenie 22.100 zł
- wrzesień - 96.929 zł
- październik - najniższe wynagrodzenie 38.000 zł
- listopad - najniższe wynagrodzenie 38.000 zł.

Kwotę najniższego wynagrodzenia Sąd przyjął również za pozostałe miesiące 1989 roku: maj - 17.800 zł, czerwiec 22.100 zł, grudzień 38.000 zł.

Kwota stanowiąca podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne G. P. za 1989 r. została ostatecznie przez Sąd ustalona w wysokości 706.428 zł.

Z takimi ustaleniami Sądu pierwszej instancji również nie sposób się zgodzić. Wynika z nich bowiem jednoznacznie, że w każdym przypadku, w którym brak było jednoznacznych dowodów potwierdzających wysokość opłaconej składki, Sąd przyjął, zgodnie z opinią biegłego P. D. (2), wersję najmniej korzystną dla wnioskodawczyni, czyli ustalającą jako podstawę wymiaru składki najniższe wynagrodzenie w sytuacji, gdy w pozostałych miesiącach, za które są dowody wpłat, składka była opłacana w maksymalnej wysokości.

Takie ustalenia budzą poważne wątpliwości w świetle zasad logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego. Biegły bowiem, a za nim Sąd pierwszej instancji, w sytuacji gdy kwoty wynikające z potwierdzeń wpłat były niższe, bądź w niewielkiej wysokości przekraczały kwotę miesięcznej odpłatności na rzecz jednostki gospodarki uspołecznionej, przyjmował że podstawą wymiaru składki w tych miesiącach było najniższe wynagrodzenie, pomijając całkowicie fakt, że wnioskodawczyni nigdy nie była wzywana do uzupełnienia składki i zawsze w pierwszej kolejności opłacała składkę na ubezpieczenia społeczne. Sąd Okręgowy bez zastrzeżeń przyjął stanowisko biegłego, że jeśli w sierpniu, październiku i listopadzie kwoty wpłat były nieco niższe niż w pozostałych miesiącach, to i tak najpierw zaliczano je na odpłatność dla jednostki gospodarki uspołecznionej. Takie stanowisko, w świetle faktu, że w dowodach wpłat za te miesiące wyraźnie wskazano, że jest to odpłatność plus ubezpieczenie, jest nieuzasadnione. Przyjmując taki tok rozumowania, należałoby zatem uznać, że wnioskodawczym w miesiącach sierpniu, październiku oraz listopadzie 1989 roku albo w ogóle nie opłacała składki na ubezpieczenie społeczne (bo całość pochłonęła odpłatność na rzecz j.g.u.) albo opłacała je wysokości poniżej kwoty minimalnej. W takim wypadku biegły, a za nim Sąd Okręgowy przyjmuje nieuzasadnioną fikcję, że składki w tych miesiącach były opłacane od najniższego wynagrodzenia. Podobnie uczyniono w odniesieniu do maja, czerwca oraz grudnia 1989 roku. Biorąc pod uwagę, że w pozostałych miesiącach składka była opłacana w wysokości maksymalnej, takie stanowisko nic znajduje oparcia w zasadach doświadczenia życiowego i logicznego rozumowania.

Z powyższych względów, działając w imieniu wnioskodawczynie, wnosi o przyjęcie podstawy składek na ubezpieczenie społeczne wynagrodzenia za rok

1989 w oparciu o opinię biegłego sądowego J. S. (1) z dnia 15 listopada

2009 roku uzupełnioną opinią z dnia 25 kwietnia 2010 roku i ustalenia podstawy

wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne wnioskodawczym za rok 1989 w

wysokości 1.155.310,00 zł.

Podobnie wnioskodawczynie nie zgadza się z ustaleniami Sądu Okręgowego pierwszej instancji w zakresie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w roku 1990. Na podstawie dowodów wpłat za luty i lipiec 1990 roku ustalono, że podstawa wymiaru składki w lutym 1990 roku wynosiła 125.395 zł, natomiast w lipcu 1990 roku 438.684 zł. Wobec braku dokumentacji, podstawę wymiaru składek za pozostałe miesiące obliczono w wysokości odpowiadającej obowiązującym wówczas najniższemu wynagrodzeniu tj.:

- styczeń - 120000, marzec - 120000, kwiecień - 120000, maj - 120000, czerwiec - 120000, sierpień - 120000, wrzesień - 368.000, październik - 440000, listopad 440000, grudzień - 440000.

Zgodnie z tym wyliczeniem, kwota stanowiąca podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne G. P. za 1990 r. wyniosła 2.972.079 zł.

Z tym stanowiskiem nie zgadza się wnioskodawczynie. Zarówno z opinii biegłego J. S. (1) z dnia 15 listopada 2009 roku, uzupełnionej opinią z dnia 25 kwietnia 2010 roku, jak i z treści opinii biegłego P. D. (2) z dnia 19 maja 2012 roku wynika, że podstawa wymiaru składek dla wnioskodawczynie za rok 1990 powinna wynosić 3.290.763 zł i to przy przyjęciu jako podstawy wymiaru składek najniższego wynagrodzenia za wszystkie miesiące, w których brakowało potwierdzeń wpłaty. Tymczasem Sąd pierwszej instancji, pominał ustalenia obydwu biegłych przy ustaleniu podstawy wymiaru składki za czerwiec 1990 rok i za ten miesiąc również przyjął najniższe wynagrodzenie, nie uzasadniając, dlaczego ustalenia obydwu biegłych w tym zakresie uznał za niewiarygodne.

Z powyższych względów, działając w imieniu wnioskodawczynie, wnoszę o przyjęcie podstawy składek na ubezpieczenie społeczne wynagrodzenia za rok

1990 w oparciu o opinie obydwu biegłych i ustalenie podstawy wymiaru

składek na ubezpieczenie społeczne wnioskodawczym za rok 1990 w wysokości 3.290.763,00 zł.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonej nie jest zasadna. Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie była wysokość świadczenia ubezpieczonej przy przyjęciu podstawy wymiaru składek z uwzględnieniem wynagrodzeń uzyskanych w latach 1984-1990r. w (...) w S., gdzie była zatrudniona jako agent i w latach 1990-1993 w Wojskowym Przedsiębiorstwie Handlowym, gdzie była zatrudniona w charakterze agenta.

Apelacja ubezpieczonej dotyczy wyroku w części ustalającej w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne wynagrodzeń za lata 1988, 1989 i 1990r.

W ocenie Sądu Apelacyjnego we wskazanym powyżej zakresie Sąd Okręgowy przeprowadził stosowne postępowanie dowodowe, a w swych ustaleniach i wnioskach nie wykroczył poza normy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikającej z przepisu art. 233 k.p.c., nie popełnił też uchybień w zakresie zarówno ustalonych faktów, jak i kwalifikacji prawnej, które mogłyby uwzględnić ingerencję w treść zaskarżonego orzeczenia. W konsekwencji, Sąd Apelacyjny oceniając jako prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne dokonane przez Sąd pierwszej

instancji uznał je za własne, co oznacza, iż zbędnym jest szczegółowe ich powtarzanie w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998r, sygn. I PKN 33/98, OSNAPIUS z 1999r., z. 24, poz. 776).

Dokumentem potwierdzającym wysokość zarobku lub dochodu stanowiącego podstawę wymiaru emerytury/renty w poszczególnych latach jest zaświadczenie zakładu pracy (sporządzone w stosownej formie - druk ZUS Rp-7) albo legitymacja ubezpieczeniowa zawierająca wpisy dotyczące okresów zatrudnienia i wysokości osiągniętych zarobków - §20 rozp. w sprawie postępowania oraz art. 117 ust. 2.

Wprowadzenie od dnia 1 stycznia 1999 r. opcji ustalania podstawy wymiaru świadczenia w oparciu o dowolnie wybrane 20 lat oznaczało możliwość korzystniejszego ukształtowania prawa do świadczeń. W praktyce zrodził się jednak problem udowodnienia wysokości składników wynagrodzeń uzyskiwanych w bardziej odległym czasie (np. w zakładach pracy, które już nie istnieją, względnie nie dysponują dokumentacją płacową z danych lat).

Zasady związane z dokumentowaniem wysokości wynagrodzeń w celu ustalenia podstawy wymiaru emerytury lub renty określa się następująco:

* zaświadczenie ZUS Rp-7 powinno być wystawione przez pracodawcę lub jego następcę prawnego na podstawie dokumentacji płacowej; jeśli dokumentacja taka nie istnieje, zaświadczenie może zostać wydane na podstawie informacji zawartych w aktach osobowych, np. umowach o pracę, pismach o powołaniu, mianowaniu itp., angażach oraz wszelkich innych dokumentach potwierdzających wynagrodzenie danej osoby;

* przy ustalaniu podstawy wymiaru w oparciu o dokumentację zastępczą można uwzględniać tylko takie składniki wynagrodzenia, które przysługiwały bezwarunkowo w czasie trwania zatrudnienia jako stałe składniki w określonej wysokości (wynagrodzenie zasadnicze, stałe dodatki określone kwotowo itp.);

* składniki wynagrodzenia przysługujące - w zmiennych wysokościach - warunkowo lub uznaniowo, mogą być uwzględnione tylko wówczas, jeżeli z zachowanej dokumentacji wynika w sposób niewątpliwy, że doszło do ich faktycznej wypłaty, w określonej wysokości, przy czym została odprowadzona składka ubezpieczeniowa;

* w przypadkach określenia wynagrodzenia stawką godzinową, możliwość ustalenia wynagrodzenia jest uzależniona od zachowania się danych dotyczących liczby godzin faktycznie przepracowanych w danym okresie, na określonym stanowisku (dziennie, tygodniowo lub miesięcznie);

* przy braku możliwości uzyskania wymaganych dowodów dopuszczalne jest przyjęcie uwierzytelnionej kopii dokumentacji płacowej sporządzonej przez archiwum lub inny podmiot (także prywatny) przechowujący dokumentację danego zakładu pracy;

* jako środek dowodowy należy przyjmować także sporządzone notarialnie wypisy, odpisy i wyciągi z legitymacji ubezpieczeniowych, jak również poświadczone przez notariusza kserokopie legitymacji. Wysokości wynagrodzenia nie powinno się udowadniać wyłącznie zeznaniami świadków (art. 50 ust. 2j ustawy o s.u.s.). W sądowym postępowaniu odwoławczym uwzględnia się niekiedy (jako jeden z dowodów pośrednich) dokumentację płacową współpracowników zatrudnionych w danym okresie na stanowisku identycznym ze stanowiskiem osoby, która nie jest w stanie przedłożyć stosownych zaświadczeń, legitymacji ubezpieczeniowej itd. Dopuszczenie dowodu z dokumentacji współpracownika powinno następować wyjątkowo, przy czym nie do przyjęcia wydaje się, aby taka dokumentacja mogła stanowić wystarczający (jedyne) środek dowodowy dla uwzględnienia spornego wynagrodzenia.

Pomimo braku jakiegokolwiek dokumentacji płacowej, w przypadku bezspornego faktu zatrudnienia (podlegania obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu) można uwzględnić wynagrodzenie w minimalnej wysokości obowiązującej w tym okresie. Pogląd ten, sygnalizowany w orzecznictwie (uchwała SN 7 maja 2003r., III UZP 2/03, OSNPUSiSP 2003r. NR 14, poz. 338)zyskał akceptację ustawodawcy.

Z dniem 1 stycznia 2009 r. weszła w życie ustawa z dnia 4 września 2008 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2008 r. Nr 192, poz. 1180), która m.in. dodała do art. 15 ustęp 2a. Regulacją tą złagodzony problem braku faktycznych możliwości ustalenia podstawy wymiaru składek u niektórych pracowników, przy bezspornym pozostawaniu w zatrudnieniu pracowniczym w danym okresie. W takich przypadkach za podstawę wymiaru składek przyjęć należy kwotę minimalnego wynagrodzenia obowiązującego w okresie pozostawania w stosunku pracy wskazanym do ustalenia podstawy wymiaru emerytury lub renty. Zgodnie z cyt. przepisem powyższe przyjęcie następuje "proporcjonalnie do okresu podlegania ubezpieczeniu i wymiaru czasu pracy". Oznacza to, że jeżeli np. pracownik był zatrudniony w danym roku przez 6 miesięcy w wymiarze 1/2 etatu, do ustalenia podstawy wymiaru przyjmie się 1/2 kwoty minimalnego wynagrodzenia obowiązującego w tym okresie. Jeżeli pracownik pozostawał w zatrudnieniu przez niepełny miesiąc, organ rentowy podzieli minimalne wynagrodzenie przez faktyczną liczbę dni miesiąca, a następnie przemnoży przez liczbę dni, w których pracownik pozostawał w stosunku pracy.

W dniu 28.03.1984r. G. P. i A. P. zawarli, z Rzemieślniczym Towarowym w S. umowę o prowadzenie od 1 kwietnia 1984 r. na warunkach zlecenia punktu sprzedaży detalicznej. Powyższa umowa miała charakter umowy agencyjnej. Wnioskodawczyni świadczyła pracę jako agent na rzecz (...) w S. w okresie od 1.04.1984 r. do 30.09.1990 r., a następnie jako agent prowadziła od 6.09.1990 r. do 31.08.1993 r. punkt handlowy należący do Wojskowego Przedsiębiorstwa Handlowego.

Zgodnie z §9 ust. 1-3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 r. w sprawie wykonania ustawy o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (w brzmieniu obowiązującym od 1.01.1984 r.) składka na ubezpieczenie wynosi 25% podstawy jej wymiaru.

Składkę na ubezpieczenie osoby, która zawarła umowę, opłaca w części wynoszącej 14% podstawy jej wymiaru ta osoba, a w pozostałej części - jednostka gospodarki uspołecznionej. Składkę na ubezpieczenie osoby współpracującej opłaca w części wynoszącej 14% podstawy jej wymiaru osoba, która wystąpiła z wnioskiem o udzielenie zgody na współpracę, a w pozostałej części - jednostka gospodarki uspołecznionej.

Zgodnie z § 3 ust. 1 i powołanego rozporządzenia, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie osób, które zawarły umowę na zasadach zryczałtowanej odpłatności, stanowi podstawa wymiaru podatku od wynagrodzeń pomniejszona o ten podatek; jeżeli podatek od wynagrodzeń ustalony jest w kwocie ryczałtowej, przyjmuje się, że wynosi on 12%.

Zgodnie z § 4 ust. 1 rozporządzenia podstawę wymiaru składek dla osób współpracujących z osobami, które zawarły umowę, stanowi kwota najniższego wynagrodzenia w gospodarce uspołecznionej.

Zgodnie z § 20 ust. 1 i 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego, składka na ubezpieczenie społeczne osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia oraz osób z nimi współpracujących wynosi, z zastrzeżeniem § 21, 38% podstawy wymiaru składki. Składkę, o której mowa w ust. 1, w części wynoszącej 50%, pokrywa osoba, która zawarła umowę, za siebie i osoby z nią współpracujące, a w pozostałej części - jednostka gospodarki uspołecznionej.

Zgodnie z § I rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 14 listopada 1983 r. w sprawie uznania przychodów agentów wykonujących działalność w imieniu jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy na warunkach zlecenia za podlegające podatkowi od wynagrodzeń oraz w sprawie opłacania podatku wyrównawczego przez tych agentów (Dz.U.83.65.295), poddaje się opodatkowaniu, podatkiem od wynagrodzeń przychody osiągane przez osoby fizyczne z tytułu prowadzenia w imieniu jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy na warunkach zlecenia w formie rozliczenia zryczałtowanego placówek gastronomicznych, punktów sprzedaży detalicznej, placówek usługowych, zakładów hotelarskich i obozowisk turystycznych. W związku z powyższym, dla ustalenia podstawy

wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne należało ustalić przychody osiągane przez agentów w poszczególnych latach.

Zebrany w sprawie materiał dowodowy, w tym zgromadzony w aktach sprawy sygn. akt VII U 1431/02 z odwołania A. P. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., pozwala na ustalenie dochodów osiąganych z tytułu prowadzenia punktu handlowego przez agentów G. i A. P.: za lata 1984-1987 r. - na podstawie zestawienia obrotów i kosztów, (objętego opinią z 12.10.2006 r. biegłej sądowej D. R., sporządzoną w sprawie sygn. akt 1431/02), decyzji Drugiego Urzędu Skarbowego w S. z 1.07.1988r. w sprawie wymierzenia podatku wyrównawczego za rok 1987 i z tytułu prowadzonej działalności agencyjnej na umowie zlecenia zawartej z (...), decyzji Drugiego Urzędu Skarbowego w S. z 28.08.1989 r. w sprawie wymierzenia G. P. zryczałtowanego podatku od wynagrodzeń za rok 1988, ksiąg przychodów i rozchodów za rok 1993. Jednakże na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy nie można w sposób jednoznaczny (poza rokiem 1988) ustalić wysokości podatku od wynagrodzeń opłaconego przez ubezpieczoną (i następnie go odliczyć, celem ustalenia podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne). Dokumentami, na podstawie których prawidłowo w sposób pośredni wyliczono podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne są: pismo z dnia 12 05 1988 i skierowane przez Rzemieślnicy (...) w S. do G. i A. P.), z którego wynika, że kontrola przeprowadzona przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w S. stwierdziła zaniżoną podstawę naliczania składek na ubezpieczenie społeczne, w wyniku której powstały wymienione w przedmiotowym piśmie różnice. Z pisma (...) wynikają kwoty należnych składek dla ZUS za poszczególne lata - okresy rozliczeniowe od 1984 do 1987 r.

Prawidłowo Sąd Okręgowy uznał, że w przedmiotowym piśmie wyszczególniono składki na ZUS za poszczególne lata należne oddzielnie za agenta i osobę współpracującą oraz za pracownika. Prawidłowo również przyjął, że znając kwotę odprowadzonych składek można obliczyć wysokość podstawy wymiaru składek opłaconych za agentów. Tym samym biegły dokonał nie kwestionowanego przez strony wyliczenia składek oraz podstawę wymiaru składek za lata 1984-1987.

Odnosnie roku 1988 biegły prawidłowo dokonał wyliczenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia na podstawie decyzji Drugiego Urzędu Skarbowego w S.. Na podstawie § 3 ust 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 r. w sprawie wykonania ustawy o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia - podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie osób, które zawarły umowę na zasadach zryczałtowanej odpłatności stanowi podstawa wymiaru podatku od wynagrodzeń pomniejszona o ten podatek; jeżeli podatek od wynagrodzeń ustalony jest w kwocie ryczałtowej, przyjmuje się, że wynosi on 12%.

Z przedmiotowej decyzji wynika, że ustalony dochód netto wynosił: 1.234.155, wskazana też została kwota należnego podatku. Jednak nie może to być dowód potwierdzający, że taka podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia została wykazana.

Ubezpieczona prowadziła działalność jako współagent razem z mężem A. P.. Decyzje Urzędu Skarbowego (k. 339-340), na mocy których wymierzono kwotę obowiązanego podatku za rok 1988 r. zostały skierowane oddzielnie dla każdego agenta, gdyż za zobowiązanie podatkowe odpowiadali oni solidarnie. Świadczy o tym identyczna treść obydwu decyzji, taki sam dochód i kwota zobowiązania podatkowego, a także obowiązujące wówczas przepisy prawa. Zgodnie bowiem z art. 41 ustawy z dnia 19 grudnia 1980 r. o zobowiązaniach podatkowych (Dz. U. 1980.27.111) małżonek podatnika odpowiada solidarnie z podatnikiem za jego zaległości podatkowe powstałe w czasie trwania małżeństwa. Zaległości podatkowe podlegają zaspokojeniu z majątku wspólnego małżonków. Nadto słusznie zauważył Sąd Okręgowy, że porównując kwoty dochodów ubezpieczonej z roku 1987- 385.000 zł. i roku 1989 - 706.428 zł. mało prawdopodobne było by ubezpieczona w 1988 r. osiągnęła indywidualny dochód w kwocie 987.324 zł.

Ubezpieczona nie przedłożyła żadnych dowodów na potwierdzenie, iż indywidualny dochód ubezpieczonej z tego roku, stanowiący podstawę wymiaru, składek na ubezpieczenie emerytalno-rentowe wyniósł 987.324 zł. Ubezpieczona nie przedstawiła również potwierdzeń opłacenia podatku dochodowego odrębnie przez siebie i męża.

Słusznie również Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na fakt, iż przy ustalaniu dochodu stanowiącego podstawę wymiaru składek za lata 1984-1987 biegli powołani w niniejszym procesie dzielili przez 2 kwotę opłaconych przez agentów składek i następnie na tej podstawie ustalali wysokość dochodu stanowiącego podstawę wymiaru składek. Taki sposób obliczeń nie był kwestionowany przez ubezpieczoną. Nie jest też argumentem, iż organ rentowy obliczając wskaźnik podstawy wymiaru dla jej męża za rok 1988 przyjął kwotę 1.234.155 zł. W toku obecnego procesu Zakład Ubezpieczeń Społecznych kwestionował sposób obliczenia podstawy wymiaru za 1988 r.

Ponadto zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami - § 12 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 r. w sprawie wykonania ustawy o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (Dz.U.75.46.250), podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie i podstawa wymiaru świadczeń z ubezpieczenia nie mogą przekraczać pięciokrotnej kwoty najniższego wynagrodzenia w gospodarce uspołecznionej tj. za cały rok 1988 podstawa wymiaru składek nie mogła przekroczyć 540.000 zł.

Słusznie Sąd Okręgowy zauważył, że odnośnie lat 1989-1992 brak jest dokumentów, na podstawie których można było w sposób jednoznaczny ustalić podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne opłaconych przez ubezpieczoną. Jedynymi dokumentami, na podstawie których pośrednio można ewentualnie obliczyć kwotę podstawy wymiaru składek uzyskaną przez ubezpieczoną z tytułu umowy agencyjnej, są potwierdzenia dokonywania wpłat przez ubezpieczoną na rzecz Rzemieślniczego (...) oraz Wojskowego Przedsiębiorstwa Handlowego.

Jednakże za lata 1989 i 1990 brak jest potwierdzenia opłacenia składek za wszystkie miesiące, bowiem w aktach sprawy znajdują się jedynie dowody wpłaty za miesiące roku 1989 r.: styczeń, luty, marzec, kwiecień, lipiec, sierpień, wrzesień, październik, listopad, a za rok 1990 dowody wpłaty za miesiące: luty, czerwiec, lipiec. Część dowodów wpłaty nie zawiera kwoty opłaconej składki na ubezpieczenie społeczne za agentów, i tak:

- dowód wpłaty za styczeń 1989 r. - z opisu wynika, że kwota składki na ubezpieczenie społeczne wyniosła 30620 zł.,
- luty 1989 r. - kwota 30.620 zł. tytułem składki na ZUS,
- marzec 1989 r. - kwota 175.620 zł. - odpłatność plus ubezpieczenie,
- kwiecień 1989 r. T 181.620 zł. - odpłatność plus ubezpieczenie,
- lipiec 1989 r. 183.900 zł. - odpłatność plus ubezpieczenie,
- sierpień 1989 r. 150.000 zł.- odpłatność plus ubezpieczenie,
- wrzesień 1989 r. -- 30.940 zł tytułem składki na ZUS
- październik 1989 r. -- 147300 zł. - odpłatność plus ubezpieczenie,
- listopad 1989 r. - 158260 zł.- odpłatność plus ubezpieczenie,
- luty 1990r. - 47.650 zł., oraz wyrównanie składek za styczeń 1989 r. 2050 zł.,
- czerwiec 1990 r., - 72.050 zł. składka na ZUS - rodzinne,
- lipiec 1990 r. - wyszczególniona kwota składki za agentów - 166.700 zł.,

Na podstawie wysokości odprowadzonych składek za agentów można obliczyć wysokość podstawy wymiaru składek, bowiem zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami agent odprowadzał składkę w wysokości 14% a od stycznia 1990 r. 19 % podstawy wymiaru. W miesiącach, w których w dowodach wpłaty nie wyszczególniono kwoty składki opłaconej za agentów, składkę tę można szacunkowo obliczyć po odjęciu kwoty odpłatności należnej na rzecz jednostki gospodarki uspołecznionej, zgodnie z kalkulacją na dany rok oraz po odjęciu składki opłacanej za

pracownika Jednakże kwoty wskazane w dowodach wpłaty za część miesięcy są niższe, bądź w niewielkiej wysokości przekraczającej kwotę miesięcznej odpłatności wynikającą z kalkulacji. W związku z powyższym podstawę wymiaru składki w tych miesiącach oraz w miesiącach, za które brak jest dowodów wpłaty, Sąd Okręgowy obliczył od najniższego wynagrodzenia.

Prawidłowo zatem Sąd Okręgowy przyjął dokonane przez biegłego - na podstawie dostępnych dokumentów - wyliczenie za rok 1989 wynoszące:

Styczeń-(30620-3800):2=13410:14x100=95786zł.

Luty-(30620 -3800):2= 13410:14x100=95786 zł.

Marzec-175620- 154000=21620 - 3800=17820:2=8910:14x100=63642 zł.

Kwiecień-1989 r. - 181620 454000=27620-3800=23820:2=11910:14x100=85071 zł Lipiec 1989 r. 183900-154000=29900-3800=26100:2=13050:14x100=93214 zł.

Sierpień 1989 r. 150.000 zł- odpłatność plus ubezpieczenie, kwota na dowodzie wpłaty niższa niż odpłatność. W związku z powyższym jako podstawę wymiaru przyjęto najniższe wynagrodzenie -22100 zł.

Wrzesień 1989 - (30940 -3800):2=13570:14x100=96929 zł

Za październik 1989 r. - 147300 zł. - odpłatność plus ubezpieczenie, kwota na dowodzie wpłaty niższa niż odpłatność. W związku z powyższym jako podstawę wymiaru przyjęto najniższe wynagrodzenie - 38000 zł.

Listopad 1989 r. - 158260 zł. - odpłatność plus ubezpieczenie, ze względu na to, że kwota wynikająca z dowodu wpłaty nieznacznie przekracza kwotę odpłatności miesięcznej, jako podstawę wymiaru przyjęto najniższe wynagrodzenie - 38000 zł.

Kwotę najniższego wynagrodzenia przyjęto również za pozostałe miesiące 1989 r.: Maj - 17:800 zł., czerwiec -12100, grudzień -38000 zł.

W związku z powyższym kwota stanowiąca podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne G. P. za 1989 r. wyniosła 706.428 zł.

Z opinii jednoznacznie wynika, że w miesiącach, w których biegły nie mógł ustalić na podstawie dowodów wpłat wysokości składki odprowadzonej na ubezpieczenie społeczne za agentów, przyjęto wynagrodzenie najniższe. Dotyczy to także miesięcy: sierpień, październik i listopada 1989 r. oraz maj, czerwiec, grudzień 1989 r, tj. w przypadkach, gdy na podstawie dowodów wpłaty nie można ustalić wysokości odprowadzonej składki na ubezpieczenie. Z dowodu wpłaty z 13.02.1989 r. wynika, że tytułem składki na ZUS zapłacono kwotę 30620 zł. Z opisu dowodu wpłaty za luty 1989 r. (druga strona potwierdzenia przelewu) wynika, że tytułem składki na ZUS zapłacono 30.620 zł. Z dowodu wpłaty za wrzesień 1989 r. wynika, że tytułem składki na ZUS zapłacono 30.940 zł. W pozostałych miesiącach, za które na dowodach wpłaty zapisano, że opłacona kwota stanowi należność z tytułu odpłatności i ubezpieczenia, nawet jeśli w dowodzie wpłaty nie wyszczególniono odrębnej kwoty przekazanej na ubezpieczenie społeczne, to i tak istniała możliwość jej ustalenia po odjęciu kwoty odpłatności, której wysokość była stała i wynikała z przedłożonych dokumentów. Kwota pozostała po odjęciu należności na rzecz (...) w S., stanowiła składkę na ubezpieczenie społeczne. Znając wysokość składki biegły mógł obliczyć wysokość podstawy wymiaru świadczenia i jest to obliczenie prawidłowe.

Odnosnie roku 1990r. Sąd Okręgowy prawidłowo przyjął, że na podstawie dowodów wpłat obliczono podstawę wymiaru za miesiące:

Luty-47.650:2-23825:19x100=125.395zł.,

Czerwiec- $166700:2=83350:19 \times 100=438684$ zł.,

Lipiec- $166700:2=83350:19 \times 100=438684$ zł.,

Z dowodu wpłaty z 4.07,1990 r. wynika, iż zapłacona kwota odpłatności 400.000 zł. oraz ZUS-rodzinne 72.050 zł. W związku z powyższym mając na uwadze brak możliwości ustalenia, jaka w rzeczywistości kwota składki na ubezpieczenie społeczne została opłacona za agentów, należało przyjąć za ten miesiąc najniższe wynagrodzenie tj. 120.000 zł.

Mając powyższe na uwadze orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 385 k.p.c.

SSA Romana Mrotek SSA Anna Polak SSO del. Tomasz Korzeń